

Tatar Yazarı Galimcan Gıylmanov'un "Uçan İnsanlar" Adlı Romanında Mitoloji

Ramilya Yarullina YILDIRIM*

ÖZ

Son yıllarda özgürlüğüne kavuşan ve yaratıcılık yoluna çıkan Tatar nesrinde hem gerçekçilik metodu çerçevesinde, hem romantizm akımı dışında eserler meydana geldi. Arkaik, kozmik vb. gibi mitolojiyi edebi eserin temeline alan konular işlendi. Tatar nesrinde arkaik tip imajlar ve yeni mit yaratma çabalarının yaygın olduğunu görüyoruz. Çağdaş yazarlar, mitolojik imajları ve eski motifleri ele alarak onları ana probleme uygun bir şekilde kullanıyorlar, değiştiriyorlar, kendi mitlerini yaratıyorlar.

G. Gıylmanov'un "Oça Torgan Keşeler" yani "Uçan İnsanlar" adlı nesrinde kozmik mit ve dağ mitolojik imajı kullanılarak, eski kültürümüz ile bugünkü hayat arasında bağlantı kuruluyor. Gerçek ve mitolojik konuların sentezi yardımıyla bizim bildiğimiz gerçek hayata, oradaki kanunlara, çevremize, hatta kendi yaşam tarzımıza yön veriliyor.

Anahtar Kelimeler: Tatar edebiyatı, Galimcan Gıylmanov, kozmik mit, mitoloji, dağ poetik imajı, lirik-felsefi bakış.

ABSTRACT

Mythology in Tatar Author Galimcan Gıylmanov's Novel, "Uçan İnsanlar"

The Tatar literature, reached liberation and produced its own creativity, produced proses not only in a realistic method but also outside of romantic manners. In Tatar literature, archaic and cosmic issues were done, and these were taking mythology as the base of the literary work. The Tatar archaic type of prose and images are commonly observed in order to create a new myth. Using mythological images and old motifs, the contemporary Tatar writers are changing and creating their own myths.

* Doç.Dr. Adıyaman Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, ADIYAMAN, e-posta: ramile@inbox.ru

Galimcan Gıylmanov's *Oça Torgan Keşeler* (Uçan İnsanlar - Flying People) prose has mythological images and cosmic myths of mountain, and connects a relationship between today's life and the old culture. Making a synthesis of real and mythological subjects, the novel draws a way to real life, its laws, environment, even our own lives.

Key Words: Tatar literature, Galimjan Gıylmanov, the cosmic myth, mythology, poetic image of the mountain, lyrical-philosophical point of view.

X. yüzyılın 1980'li yıllarından itibaren Tatar edebiyatında hem gerçekçilik metodu çerçevesinde, hem romantizm akımı dışında da eserler yazıldı. Yazarlar, tanrılarla ilgili, yerin yaratılışı hakkında, uzayla ilgili vb. mitleri, edebi eserlerin temeline almaya başladılar. Bu tür eserlerde benzer birçok ortak sıfat vardır. Şöyle ki; nesirlerde tasvir edilen olaylar şimdiki zamanda hareket etmekte, mitolojik kahramanlar ise, mitolojik fantezi şeklinde kullanılmaktadır. Mitolojik konular gerçek içtimai meselelerle yoğun bağlantıda verilmektedir. Bu eserlerden gördüğümüz gibi gerçek ve mitolojik konuların sentezi bizim bildiğimiz gerçek hayata, oradaki kanunlara, çevremize, hatta kendimizin yaşam tarzına yön vermektedir.

Son yıllarda Tatar nesrinde arkaik tip imajlar ve yeni mit yaratma olayının yaygın olduğunu görüyoruz. Arketip imajlar, halk edebiyatının temelini oluşturan mitlerin eski, umumi kişilik simgeleridir. Bu tür kahramanlar, toplumun yaşam tarzındaki çok önemli problemleri yansıtan eserlerin ana kahramanları sayılır. Çağdaş yazarlar, mitolojik imajları ve eski motifleri ele alarak onları ana probleme uygun bir şekilde kullanmakta, değiştirmekte, kendi mitlerini yaratmaktadırlar.

Eski mitlerin ve edebiyatın bağlantısı, son zamanlara kadar özel incelemelerin dışında bırakıldı. XIX. yüzyılın sonunda Tatar halkının folklorunu ve mitlerini, ilk olarak Kayyum Nasırı araştırmaya başlamıştır. XX. yüzyılın 1990'lı yıllarından itibaren, folklorun ve edebiyatın bağlantısı konusunu inceleyen çalışmalar belirgin bir şekilde artmaya başlamıştır. Onların arasında M. Bakirov'un (2001) *Şigriyet Bişege: Gomumtürki Poeziyenin Yaratılıvı Hem İn Borıngı Formaları (Şiirin Beşiği: Umumi Türk Şiirinin Yaratılışı ve En Eski Şekilleri)*, D. Zahidullina'nın (2006) *Yana Dulkında (1980-2000 Yıllar Tatar Prozasında Traditsiyeler hem Yanaçılık) (Yeni Dalgada (1980-2000 Yıllar Tatar Nesrinde Gelenekler ve Yenilikler)*, (2003) *Modernizm hem XX Yöz Başı Tatar Prozası (Modernizm ve XX. Yüzyıl Başı Tatar Nesri)*, M. İbrahimov'un (2003) *Mif v Tatarskoy Literature XX veka: Problemi Poetiki (XX Yüzyıl Tatar Edebiyatında Mit: Poetika Meseleleri)*, F. Urmançiyev'un (2005) *Borıngı Mif Hem Bügenge Şiğır (Eski Mit ve Çağdaş Şiir)* gibi eserler büyük önem taşımaktadırlar.

Edebiyat biliminde mit ve mitoloji terimlerinde çok sayıda farklı anlatımlar vardır. Böyle geniş bir konudan biz sadece birkaç kaynağa dayanarak açıklama yapacağız. Tatar ansiklopedik sözlüğünde mitolojiye şöyle bir açıklama yapılmıştır: Mitoloji (Yunanca: 'mythos'-efsane, öykü ve 'logos'):

1. Eski kabile cemiyetleri ve İlk Çağ başında yaşayan insanların cihan, doğa, kişilik dünyası, günlük yaşam hakkındaki hayali tasavvurlarını yansıtan mitler (Tanrılar, bahadırlar, iyeler vb. gibi) efsane ve öyküler hakkındaki almanağın bizim zamanımıza kadar ulaşan ve yazıya geçirilen Tatar halk mitlerinin türleri: a) Uzayla ilgili (kozmetik) mitler: Yer küresinin yaratılışı, Zühre yıldızı gibi. b) Tanrılarla ilgili mitler: Gök Tanrı, Allah ve onun peygamberleri gibi. c) Bahadırlarla ilgili: Mitolojik efsanedeki Alp Batır gibi. d) Alt mitoloji kahramanları: Şürelî (orman iyesi), Biçura (ev bekçisi), Albastı (kötü ruh) gibi.

2. Mitlerin yaratılışını, konusunu, milli özelliklerini, dağılışını araştıran bilim dalı (Hesenov vd. 2002:431).

Başka bir kaynaktan ise; Tatar halkının hayatında var olan mitler, bazı özelliklerine göre şöyle gruplara ayrılmıştır: a) Hayvanlarla insanların kendi aralarındaki ilişkisini yansıtan mitler. b) Âlem'in kuruluşu, Ay, Güneş ve yıldızlar ile ilgili mitolojik tahayyüller. c) Allah ve tanrılarla ilgili inançlar. d) Alt mitolojik kahramanlar (*Edebiyat Beleme Süzlege* 1990:104).

Tatar âlimi D. Zahidullina (2006:162) tarafından mitle ilgili şöyle bir açıklama yapılmıştır: Mit, kelime anlamı olarak Yunanca; mythos, Türkçe; hikâye, söylev, söz. Geniş anlamda ise: a) Çok eskiden gelen, kadim insanın kendisi ve çevresi hakkındaki tahayyüllerini kendisinde toplayan tarih ve söylentiler, b) Mitolojik kozmogenez, yani, eski zamanlara ait olan dünyaya bakış, doğaya, insana, yaşayış münasebetleri, c) En eski içtimai bilinç şekli.

Kısacası, mit, eskilerin dünya, çevre hakkındaki hayali tasavvurları, hayali tipler, kahramanları hakkındaki çok eski öykülerdir. Eski insanın mit yardımıyla kendisini kuşatan dünyayı anlamaya, tanımaya çalışması, mit aracıyla çevreye etki göstermesi, doğayı kendi ihtiyaçlarına hizmet ettirmeye çaba göstermesi mitolojinin en belirgin özelliklerindedir (Bakirov 2001:44).

Son yıllar Tatar edebiyatında bilhassa F. Beyremova (*Kanatsız Martılar, Alplerin Ülkesinde*), N. Gıymatdinova (*Ak Turna'nın Kargısı, Geyik, Peri Konağı, Büyücü*), F.Yahin (*Ak Nineler Duyusu*) vb. gibi yazarların eserlerinde mitolojik konu ilginç bir şekilde işlenmiştir. Bugünkü edebiyat dünyasında, gizemli olaylar yaratma ustalığı, cazip kahramanları ve özgün yazı tarzı açısından, şair ve yazar Galimcan Gıylmanov'un ayrı bir yeri vardır. Edebiyat eleştirmenleri tarafından yazarın mitolojik konuya kurulan *Albastılar* ve *Oça Torgan Keşeler* romanları son yılların en meşhur ve post modern edebiyatın güzel bir

örneği olarak değerlendirilmiştir. Bu makalemizde biz G. Gıylmanov'un *Oça Torgan Keşeler* yani *Uçan İnsanlar* adlı nesrinde yer alan kozmikler mit ve dağın mitolojik imajı hakkında açıklama yapmak istiyoruz.

Romanda olaylar Sarmanay adındaki bir köyde geçmektedir. Eserde üç Sevben tipi vardır. Baş kahraman Sevben, çocukluğundaki Sevben, küçük Sevben (Sevben'in seviyeden olan oğlu). Çocuk Sevben, Sevben'i geçmişi ile, küçük Sevben ise onu geleceğiyle bağlıyor. Önce Sevben'in kim olduğunun anlatalım.

Sevben, kırk beş yaşlarında olan kestane renkli sağlı, yeşilce-mavimsi gözlü eğitilmiş bir erkektir. O, on sekiz sene geçtikten sonra uzak bir şehirde köyüne dönmüştür.

"On sekiz sene gelmemiş o doğduğu köyüne. Öyle bir on sekiz sene ki, dile kolay ama yaşayana sor! Köyden giderken sadece bir delikanlıydı o. Burnuna koku, gönlüne his girmeye başlayan delikanlıydı. Sevben köyüne dönmek için kararsızdır. Dönüp dönmemekte kararsızdır. O isteksizce mi, yoksa gönlünün istediğini aramak için mi dönüyor? Dönmemek için yemin ederek gitmiş evine dönüyor. Ailesini, oturduğu evini ve çokça yıllar çalıştığı işini bırakıp köyüne baba yurduna, aziz ama yalnız annesinin yanına dönüyordu" (*Uçan İnsanlar*, 121).

On sekiz sene önceden sevdiği kız Seviye'ye incinip gitmişti. "Onların arasındaki ař, nazara gelirlik derecede güçlü ve bir ilahi nurla yükseltildi. Bin defa denenmiş fal: Böyle aşklar uzun ömürlü olamaz. En mutlu zamanlarında beraber Kazan şehrine gidip, Havacılık Üniversitesini kazanıp, uzaya yıldızlara uçan uydular uzmanı olmak için hayal kurarken kader yollarını ayırdı onların..." (*Uçan İnsanlar*, 201).

Sevben, baba ocağına dönerken köy kapısında Çocuk Sevben ile karşılaşıyor. Onun kim olduğunu öğrendikten sonra önce korkuyor, sonra biraz şaşırıyor. Bu olay ona bir hayal, bir masal gibi mucizevî etki yapıyor. Çünkü Çocuk Sevben-Sevben'in çocukluk imajı, onun ruhudur. Çocuk Sevben onun gözlerini açmaya, canını temizlemeye gelmiştir. Çocuk Sevben daima Sevben'in yanındaymış, ona güven ve sağlam güç veriyor, canına irade gücü esinlendiriyor, ilham veriyor, ama yine de hayatındaki her adımı söylemiyor. "Çünkü insan kendi yolunu kendi bulmalı, kendi kaderini kendisinin yaratması lazım" (*Uçan İnsanlar*, 216).

Eserde üçüncü Sevben, küçük Sevben, yani Sevben'in Seviye'den doğan on yaşındaki oğludur. O da babası gibi havuğ sağlı, yeşil-mavi gözlüdür. "Sevben babasız dünyaya geldi. Yetimlik onun kanat uçlarını doğarken kesmişti, bu yüzden o, ne kadar hayal kursa, ne kadar kanat çırpmaya çalışsa, istediği gibi uçamadı..." (*Uçan İnsanlar*, 55). Çok zeki, becerikli ve

kıvrak olmasına rağmen, köy çocukları tarafından hem oyunlarda, hem okulda daima incitilmiştir. Çünkü onun koruyucusu olan babası yoktur.

Sevben'in babası Zebir de başka insanlardan farklı, tuhaf birisiymiş. Geceleri Kale Dağı'na çıkıyor, Çulpan Yıldızı ile konuşuyormuş. Onun gözükmeyen kanatları da varmış. "O yer üzerinden yürürken de uçarak yürüyordu. O biraz yürüdükten sonra yer üzerinden kalkıyor, biraz uçtuktan sonra yine günahlı yere düşüyor... Yer insanı değildi, galiba..." (*Uçan İnsanlar*, 181) diyor Sevben'in annesi kocasına şüphe ile bakan köy insanlarına.

Zebir, Sevben ve Sevben'in oğlu, Gök insanlarıdır. Bunlar yer insanlarına hiç benzemeyen, sıradan birileri olmayan, uçmaya yetenekli insanoğullarıdır. Gök dünyasına bağlı, temiz kalpli, ama kanatları kırılmış, mutsuz kahramanlardır. Onları basit yer insanları anlamıyor, başka dünya üyeleri olduklarını anladıktan sonra kendilerinden uzaklaşıyorlardı. "Gökten inen insanlar aşkı imanları seviyesine yükseltseler de, hayatları boyunca yalnızlığa mahkûm edilmişler, tek kanatlı kalıp uçamayınca yerde kanat çırpın kutsal canlara dönüşmüşlerdir" (Deületsina 2005: 154).

Kahramanların uçma yeteneğine sahip olmaları doğrudan aşka bağlı anlatılıyor. Mutluluğun bütünlüğüne ancak gök insanlarıyla kavuşulduğunda ulaşmak mümkündür. G. Gıylmanov'un "köyünde" aşk, ahlak kanununa dönüşüyor, "insanın iyiliği, onun sevebilme yeteneğiyle belirleniyor, değerlendiriliyor." Yazara göre, seven insan, kötü insan olamaz. Sevben de seviyor gibi. Sevgilisini her sözünden, her hareketinden anlıyor, ama onun aşkı kara gıybet önünde güçsüzdür, gencin yer insanlarından yükselecek gücü yoktur. "Hayat kavgaları onu çift kanadından mahrum bırakmış, kanatsız insan ise mutsuz, 'sahipsiz insandır.' Zebir de ölmeden önce şöyle der: "Kanatlarım kırıldı benim Remziye, kanatsız kaldım... Sen, benim çift kanadım olmuştun. Sensiz ben uçamıyorum. Şimdi hem uçamıyorum, hem de yürüyemiyorum" (*Uçan insanlar*, 182). G. Gıylmanov, aşkın her şeyden üstün olduğunu kanıtlıyor, sevgiyi insanın imanına dönüştürüyor. "Aşk aynı iman gibidir. Aşkta da imanda da ihanet af edilmez. Sevmek için güzel bir kalbin olması yeterli, mutlu olmak için ise cesur bir kalp olmalıdır" (*Uçan İnsanlar*, 188). Sadece cesur kalpli, çift kanatlı insanlar uçar, yani yükseklerle ulaşabilir, aşka ihanet ise, insanı derin çöküntüye sürükler. Roman, baş kahraman Sevben'in ilk aşkı olan Seviye'ye kavuşması ve oğulları küçük Sevben ile uçünün beraber göğe, havaya yükselmeleri, köy üzerinde süzülükten sonra, onları mutsuz eden yerden uçarak uzaklaşmalarıyla sona eriyor.

Eser kahramanlarının üçü de köy halkından gönül ufuklarının genişliği, yaşam anlamının farklılığıyla üstün sayılır, çünkü onlar ilahi ruhlardır. Bu

hayatta onları bir ilahi, büyük vazife yürütmektedir. Zor durumdayken veya birine kızginken, Kale Dağı'nın yanına gelip orada huzur buluyorlar. Çünkü nesilleri, gönül sırları Kale Dağı'na bağlantılıdır.

Dağ imajı farklı halkların mitolojisinde yer almıştır. Eski Türklerde dağ, kutsal yer olarak algılanmış ve Yer-Su kültünün bir parçasını oluşturmuştur. Bilim adamlarının fikrine göre,

“Mitolojide dağ, Âlem modelini yansıtan imge, o dünyanın merkezi sayılmıştır. Âlem mili o dağın üstünden geçiyormuş. Âlem mili, yukarıya doğru devam ederek Kazık Yıldızının yerini, aşağı devam ederek ise cehennemın yerinin gösteriyormuş. Yani dağın alt kısmını yerin alt dünyası diye kabul edilmiştir. Bu dağ üç seviyeli olarak tasavvur edilmiştir. Dağın tepesinde Tanrı, ortasında âdemoğulları yaşamış, dağın altına ise, farklı iyeler sahip olmuştur” (Mifi Narodov Mira 1980:311).

Mitlerde dağın tepesinde veya dağın yanında ağaçların büyüdüğü veya dağ tepesinde orman, bahçe olduğu da söylenmektedir (Mifi Narodov Mira 1980:311).

Böyle bir yaşam alanı, G. Gıylmanov'un *Uçan İnsanlar* adlı eserinde de yansıtılmıştır. Romandaki Sarmanay Köyü'nden bir kilometre uzaklıkta esrarlı ve korkulu bir Kale Dağı vardır. Bu dağın eteğinde ihlamurlar yetişir. En ilginç ve acayip olanı Kale Dağı'nın tepesidir. “Bir mucize ile onun tepesini kesmişler, sanki üstünü törpülemişler...” (*Uçan İnsanlar*, 136) Kale Dağı'nın o üst tarafına düz, pürüzsüz taş döşenmiştir. Dağın bir tarafında ırmak, öbür tarafında da çalılık vardır. Kale Dağı'nın 'Canavar Sesi' diye adlandırılmış kovuğu, mağarası da vardır. Yakınında 'Ruh çeşmesi' akar. “Önceleri Kale Dağı'nın etrafında Kara ruh gezermiş. Ruh sadece yüzerek, sürünerek yürürmüş. Ruh çeşmesinden yatarak su içermiş. Bu yüzden o çeşmenin ismi de o ruhtan alınmıştır” (*Uçan İnsanlar*, 261).“Dağın merkezinde gizli salonlar, koridorlar, mavi salon oluşmuştur. Ona bazı harfler, sözler de oyulmuş. Kale Dağı'nın iyesi, kara ruh olmuştur. Senede bir defa Tanrı gününde Tanrı ile Çulpan'ın kavuştuğu günde Kale Dağı korkunç sesler çıkararak, o günü özleyerek ağlarmış” (*Uçan insanlar*, 261).

G.Gıylmanov'un eserinde Kale Dağı'nın ortaya çıkması hususunda bir efsane de yer almıştır. Sanki

“Kale Dağı, insan eliyle üst-üste yığılan bir dağdı. Önceleri böyle bir dağ olmamıştır. Gökten inen insanlar yüceltmiş onu... Bir gün Kale Dağı'nın tepesindeki meydana Çulpan Yıldızından gemi iniyor, onun içinden insanlar dökülüyor. Su gibi mavi gözlü, kestane rengi saçları var. Âlemden inen insanlar önce çalılık boylarında şehir inşa etmeye başlıyorlar. Ama şimdilik yerdeki insanların zalimliğini bilmiyorlar onlar. Şehir inşa edilip bittikten sonra, yerdeki canavar insanlar bu

şehre hücum ediyor, onu yakıyor, dağıtıp gidiyorlar. Böylece birkaç defa tekrarlandıktan sonra, Zühre Ana torunları, şehirlerini dağ içine yapmaya karar veriyor... Hâlâ Kale Dağı'nın içerisinde güzel bir şehir vardır"(Uçan İnsanlar, 136-139).

Kale Dağı'nın senede bir defa keyifsizlenmiş olması, oradan yabancı, tuhaf sesler duyulması Onun içinde ruhların varlığını kanıtıyor. Romandaki Kale Dağı'nın iyesi, kara ruhtur. Büyük Sevben, mitlerde dağ kovuğunun varlığından bahsediyor. Kale Dağı'nın da kovuğu tasvir edilmiştir. Bu kovuğun olması sonucunda o oğlu ile farklı bir dünyaya, sırlar dünyasına geçiyor. Mağaraya açılan bu kovuk sadece sırlı değil, aynı zamanda korkunç da. Onu boşuna "Canavar avazı" diyerek adlandırmamışlardır. Bu kovuğun varlığını sadece Sevben biliyor. Çünkü sadece onlar bu dağla bağlantıda bulunuyor. Onların nesli de, gönül sırları da Kale Dağı ile bağlantılıdır. Canları ilahiyatla bağlı zatlara ancak dağın gizli kovuğu malummuş.

Dağın içindeki mağaranın tepesinde de, Yer ve Uzayı bağlayan Çulpan Yıldızı yaratılmıştır. Kaderleri Çulpan Yıldızıyla bağlı olan Sevben, onun babası, oğlu ve Seviye, onu Tanrının tahtı olarak kabul ederler"(Şemsutova 2005:10), Çulpan Yıldızıyla görüşüyorlar.

Malum ki, kozmik mit ve efsanelerde âlem, dünyanın yaratılışı, gök, gök cisimlerinin ortaya çıkması tasvir edilmektedir. Bu eserler bütün halklar için ortak ve benzer konulara dayanır. Onlarda ortak tipler vardır. "Kozmik mitler ve efsanelerde dünyanın yaratılışı, yer ile göğün ayrılması, gökyüzü, yer üstü ve yer altı dünyaları, yıldızlar hakkında söz edilir. Birçok halk için, ortak konuya sahip olmaları onların çok eski dönemlere ait olduğunu göstermektedir" (Zakirova 2001:75).Ünlü folklor uzmanı F. Urmanç'ya (2002:33) göre, kozmik mitler grubuna giren mitler, Tatar mitolojisinde yok denecek kadar azdır. Bunlar da çok eski zamanlarda yaşayan mitlerin kıyıları, bölümleri ve bazı motifleridir.

Kozmik mitlerde yer alan Çulpan (Çoban) Yıldızı imajı G. Gıylmanov'un *Uçan İnsanlar* romanında halk inancını yansıtmaya yönünden ayrı bir önem taşımaktadır:

"Bütün gezegenler arasında bir tek kadın gezegen yıldız vardır. O yıldız, Çulpan Yıldızıdır. Bu yıldız Rus dilinde Venera (Venüs) adı verilmiştir. Gök Tanrı işte o Çulpan Yıldızıyla (Venera'yla) nişanlanmıştır. Çulpan (Venera), Tatarlara göre Zehra Ana'dır. Çulpan Yıldızı, gökteki yıldızların en parlağı, en nurlusu, en canlısıdır. O göğün bir köşesine gidip yerleşmiş ve gök denizindeki yel-fırtınayı gözetliyor. Bazı zaman endişeli, bazı zaman gülen, tebessüm eden birisi gibidir. Onu yeşile çalan ve mavimsi renkler süslüyor. Yeşil renk canlılığı, mavi ise kutsallığı bildiriyor." (Uçan İnsanlar, 202-203).

Yazar yıldızların insan canıyla bağlantısı olduğunu söyler: “Yıldızlar canla bağlıdır”. “Yıldız, “can” anlamındaki sözdür. Onun ikinci ismi de vardır. Hayal veya ümit... Hayal ölür, ümit biterse can da biter, ölür. Vücut kalır, ama can olmaz...” (*Uçan İnsanlar*, 202). Eserde üç Sevben’in de, Sevben’in babası Zebir’in de kendi yıldızları vardır. O, Çulpan Yıldızıdır. Onların canları da, o yıldızla bağlanmıştır. Yeşilce-mavimsi gözleri de Çulpan Yıldızının yeşilce-mavimsi bakışına benzemiştir. Sevben de mavi gözlü insanlar, Çulpan (Venera) ile kardeştir diyor.

G. Gıylmanov’un *Uçan İnsanlar* romanında yaratılan mitolojik yaşam modeli, Gök ve Yer arasındaki aralığa kurulmuştur. Yazar, tanrıclıktaki Gök ve Yer anlamlarını köy, baba ocağı düşüncelerine sığdırıyor. Yazarın eserinde köy âlemi, evrensel dünyaya dönüşüyor. Tatar köyü-Âlemin yansıtılışı, onu “hayat yörüngesi, yaşam halkasına çeviriyor. Her insanın ‘hayat halkası’ vardır. Akıllı, sevimli ve yetenekli insanların elinde o ‘zaman tekerine’ dönüşüyor, bu teker ne kadar büyük ve güçlü olursa, insan hayatı da o kadar uzun ve anlamlı olacaktır...” (*Uçan İnsanlar*, 132). “Yerdeki canlar ‘Yaşam halkası’ etrafında dönüyorlar. Bunlar -‘Yaşam halkasına’ giremeyen, uymayan canlardır, kaderlerdir. ‘Sahipsiz kaderler” (*Uçan İnsanlar*, 187). Sevben de kendi hayatına sahipsiz kader diyor. “Babamın kaderi de sahibini bulamadı, benim kaderim de sahipsiz, anlamsız oldu. Belli bir çerçeve ve hedefi olmayınca, sağa-sola çarparak, yürüdü o galiba ...” (*Uçan İnsanlar*, 187).

Yazar, baba ocağını unutanları alt dünya temsilcileriyle denk görüyor. “İnsan; doğduğu yeri, doğduğu toprağı, çocukluğunu özlemiyorsa, demek ki, ona bir şeyler olmuş. O kendi ruhi yörüngesinden kopmuş, çocukluğundan gelen hayat yolundan kenara çıkmış, kader yörüngesinden inmiş, kiblesini kaybetmiş, İblis’in yoluna düşmüştür.” (*Uçan İnsanlar*, 121). Eğer bir insan doğduğu yerden, kader yörüngesinden uzaklaşırsa, ‘sahipsiz kadere’, mutsuz cana dönüşür. O insan artık dert ile bela yolundan gidecektir.

G. Gıylmanov’un *Uçan İnsanlar* eserinin bir özelliği de, eserin lirik sözlerle, felsefi düşüncelerle zenginleştirilmiş olmasıdır. Yazarın yaşama, dünyaya dair felsefi ve lirik bakış açısı nesir kahramanlarının işleriyle paralel hareket ediyor. Yaşamın anlamı, aşk, hayat, baba ocağı ve zaman akışı hakkındaki felsefi düşünceler eserde ayrı bir anlam oluşturuyor. Mesela:

“...Zaman daima harekette. Onun arkasından yetişemeyenler yalnız kalıyor... Geçen ömür kendi hedefiyle değerlendirilir. Hedefiyle anlam kazanır... Ömür yaşamakla değil, yaşadığını hissetmekle ilginçtir” (*Uçan İnsanlar*, 134). “...Ölüm olmasa yaşamın da anlamı olmazdı. Sonuçta yaşam, durmadan ölmek ve doğmaktır. Ölüm ile Yaşamın seviyelerine eşittir. Onlar birbirinden başka var olamıyorlar. Ölümünden korkan insan yaşamın da tadına varamaz” (*Uçan İnsanlar*, 167).

Sonuç olarak, *Uçan İnsanlar* adlı eser, sahipsiz kaderler hakkında acıklı bir beyandır. Eserin kahramanları, sıradan bir yaşayıştan uzaklaşan, başkalarına benzemeyen, sağlam ruhlu ve ilahi aşka yetenekli olmalarıyla dikkat çekiyorlar. Yazarın bu eser aracılığıyla okuyucuya göndermek istediği mesaj ortadadır: İnsanoğlu, ancak baba ocağına ve aşkına sahip çıktığı ve sadık kaldığında mutluluğa kavuşabilir, çünkü "doğduğun yerden, topraktan ayrılmayı mutluluktan ayrılmakla, yaşayıştan ayrılmakla denk görmek mümkündür" (*Uçan İnsanlar*, 118); "Aşk kalbin meyvesidir. Onu koparırsan, yürek de kopar. Yürek koparsa, ümit de kesilir." (*Uçan İnsanlar*, 288).

Kaynaklar

- Bakirov, Marsel (2001), *Şiğriyet Bişege: Gömümtörki Poeziyenen Yaralı Hem İn Borıngı Formaları*, Kazan:Mefarig Neşr.
- Deületsina, Leyla(2005), "Kileçekke Küz Töbep", *Kazan Utları*, S.9, s.154-158.
- Edebiyat Beleme: Terminlar Hem Töşençeler Süzlege*, Hazırlayan: Zahidullina D., Emineva V., İbrahimov M. h.b. – Kazan: Megarif Neşr., 2007.
- Edebiyat Beleme Süzleže* (1990), Töz.-Red. Ehmedullin, Azat, Kazan:Tat.Kit.Neşr.
- Gıylmanov, Galimcan (2007), *Oça Torgan Keşeler*, Kazan:Tat.Kit.Neşr.
- İbrahimov, Marsel(2003), *Mif V Tatarskoy Literature XX Veka: Problemi Poetiki*, Kazan: Gumanitarya Neşr.
- Mifi Narodof Mira. Ensiklopediya* (1980), T.1, Moskova: Sovetskaya Ensiklopediya.
- Şemsutova, Alsu (2005), "Hezerge Tatar Prozasında Mif Tudıru", *Hezerge Tatar Prozası*, C.2, Kazan: Heter Neşr., s.5-16.
- Hesenov, Mansur vd.(2002), *Tatar Ensiklopediya Süzlege*, Kazan:Tat.Ensiklopediya İnstitutı Neşr.
- Urmançe, Fatih (2001), "Tatar Mifologiyese", Anlatmalı Süzlegen Tözünen Töp Prinsirları", *Folklor Tele*.
- *Şiğriyet Tele*, Kazan: Fiker Nesr., s.3-4.
- Urmançe, Fatih(2002), *Tatar Halık İcatı*, Kazan: Megarif Neşr.
- Zakirova, İlsöyer (2001), "Kosmogonik Mif Hem Legendalarının Telde Saklangan Ezlere", *Folklor Tele – Şiğriyet Tele*, Kazan: Fiker Neşr.
- Zahidullina, Daniya(2006), *Dönya Sürete Üzgerü: XX Yöz Başı Tatar Edebiyatında Felsefi Eserler*, Kazan:Megarif Neşr.

